DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

9. SINIF

YAZILIYA HAZIRLIK

1. DÖNEM - 1. ORTAK YAZILI · SENARYO 4 · 2. SÜRÜM

TYMM 2026-2027

Hazırlayan: **Murat Altun**

Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır.

1. Okulun gönüllülük kulübüyle bir huzurevini ziyaret eden Duru, 84 yaşındaki Rıfat Bey ile sohbet etti. Rıfat Bey, gençliğinde köyünün en güçlü güreşçisi olduğunu gülümseyerek anlattı. Sonra telefonundan birkaç gün önce doğan torununun kızının fotoğrafını gösterdi: “Ben de bir zamanlar bu yavru gibi kundaktaydım. O da bir gün büyüyüp güçlenecek, sonra benim gibi bastonla yürüyecek.” Rıfat Bey’in sözlerinden etkilenen Duru, okula dönünce insanın yaratılışı ve hayatıyla ilgili ayetleri araştırdı. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

- “Sizi toprak, sonra nutfe, sonra alaka aşamalarından geçirerek yaratan O’dur. Sonra O sizi bir bebek olarak hayat alanına çıkarır; ardından güçlü çağınıza ulaşıncaya, sonra da yaşlılar hâline gelinceye kadar sizi yaşatır; içinizden bazıları bundan önce vefat eder. Sonuçta belli bir vakte kadar yaşamaktasınız. Umulur ki (bunlar üzerine) akıl yorarsınız.” (Mümin suresi 67. ayet)
- “O, hanginizin daha güzel işler yapacağını denemek için ölümü ve hayatı yaratmıştır.” (Mülk suresi 2. ayet)

1.1. Mümin suresinin 67. ayetinde insanın topraktan yaratılışından yaşlılığına uzanan süreç altı aşamada anlatılır. Bu aşamaları ayetteki sırayla yazınız. (6 puan)

1.2. Rıfat Bey’in sözleriyle Mümin suresinin 67. ayeti arasında nasıl bir bağ kurulabilir? Açıklayınız. Ardından iki ayeti birlikte düşünerek insanın yaratılışı ve hayatı hakkında iki sonuç çıkarınız. (9 puan)

2. Bora, bir doğa belgeselinde kunduzların dere üzerine dal, taş ve çamurla baraj kurduğunu izledi. Kunduzlar akan suyu durdurup kendilerine küçük bir göl oluşturuyordu. Ertesi gün biyoloji öğretmeni, kunduzların baraj kurmayı büyük ölçüde doğuştan getirdikleri içgüdüyle yaptığını anlattı. Bunun üzerine Bora, "Kunduz da bir mühendis gibi baraj kuruyor. Peki insanı kunduzdan ayıran ne?" diye sordu. Sorusunun cevabını din kültürü ve ahlak bilgisi dersinde arayan Bora, aşağıdaki ayetleri inceledi. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

Ayet	İnsanın Özelliği
I. "Oku! Kalemle (yazmayı) öğreten, (böylece) insana bilmediğini bildiren Rabbin sonsuz kerem sahibidir." (Alak suresi 3-5. ayetler)	.....
II. "Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik; artık o isterse şükreden olur, isterse nankör." (İnsan suresi 3. ayet)	.....
III. "… Muhakkak ben çamurdan bir insan yaratacağım. Onu şekillendirip içine ruhumdan üflediğim zaman onun için saygı ile eğilin." (Sad suresi 71-72. ayetler)	.....

2.1. Tablodaki her ayetin insanın hangi özelliğini öne çıkardığını karşısındaki boşluğa yazınız. (6 puan)

2.2. Bora'nın sorusunu ayetlerden yararlanarak cevaplayınız. İnsanı kunduzdan ayıran iki özelliği, insan ile kunduzu karşılaştırarak açıklayınız. (4 puan)

3. Ela, fizik öğretmeninin önerisiyle bir ay boyunca havanın açık olduğu her gece Ay'ı gözlemleyip gördüğü şekli defterine çizdi. Ay'ın ince bir hilalden dolunaya kadar günden güne büyüdüğünü, sonra yeniden küçüldüğünü gördü. Ay'ın evrelerinin her ay aynı düzenle tekrarlandığını, Güneş ve Ay tutulmalarının da bu düzen sayesinde yıllar öncesinden günü ve saatiyle hesaplanabildiğini öğrenince şöyle düşündü: "Bu kadar şaşmaz bir düzen kendiliğinden oluşamaz; onu kuran ve sürdüren bir yaratıcı vardır."

Ela'nın sınıf arkadaşı Ozan ise şu yorumu yaptı: "Ay'ın hareketini bile yıllar öncesinden hesaplayabiliyoruz. Bilim ilerledikçe insanın akıl ve gözlemle bilemeyeceği hiçbir şey kalmayacak. O zaman vahye ve peygamberlere de ihtiyacımız olmaz." (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

- "Güneş ve Ay bir hesaba göre hareket etmektedir." (Rahman suresi 5. ayet)
- "... Allah'ın göklerde ve yerde yarattığı bunca varlıkta, O'na saygısızlıktan sakınanlar için büyük işaretler vardır." (Yunus suresi 6. ayet)

3.1. Ela, vardığı sonuca ulaşırken hangi bilgi edinme yollarından yararlanmıştır? Her birinin bu süreçteki işlevini Ela'nın yaptıklarından örnek vererek açıklayınız. Ela'nın çabasının ayetlere göre neden bir tefekkür örneği olduğunu da belirtiniz. (7 puan)

3.2. Ozan'ın yorumuna katılıp katılmadığınızı gerekçeleriyle yazınız. Gerekçelerinizde, bilim ne kadar ilerlerse ilerlesin akıl ve gözlemin tek başına cevaplayamayacağı iki soruya yer veriniz ve bu sorularda insanın neden vahye ve peygamberlere ihtiyaç duyduğunu açıklayınız. (8 puan)

4. Sude, okul radyosunda Hz. Peygamber'in güzel ahlakı üzerine kısa bir konuşma yapacaktı. Hazırlık yaparken bir sosyal medya hesabında, arka planında cami fotoğrafı bulunan şu paylaşımı gördü: "Peygamberimiz buyurdu ki: Cuma günü bu mesajı yedi kişiye gönderenin o haftaki bütün işleri yolunda gider." Paylaşım on binlerce kez beğenilmiş ve paylaşılmıştı ama hiçbir kaynak gösterilmemişti. Sude, sözü konuşmasına eklemeden önce araştırdı ve bunun Hz. Peygamber'e ait bir söz olmadığını öğrendi. Sınıf arkadaşı Efe ise "Söz güzel bir şey vaat ediyor, kimseye de zarar vermiyor. Hadis olsa da olmasa da paylaşmanın ne sakıncası var?" dedi. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

4.1. Paylaşımı ilk gördüğünde Sude'nin, sözün doğru olup olmadığını anlamak için kendine sorması gereken üç soruyu yazınız. (6 puan)

4.2. Efe'nin görüşünü değerlendiriniz. Dinî bir bilgiyi başkalarına aktarmadan önce kaynağını araştırmanın neden önemli olduğunu açıklayınız. (5 puan)

4.3. Sude'nin yerinde olsaydınız, bu sözün Hz. Peygamber'e ait olup olmadığını öğrenmek için başvurabileceğiniz iki güvenilir yolu yazınız. (4 puan)

5. Yaz tatilinde camideki Kur'an kursuna giden Ayaz, Kur'an-ı Kerim'i aslından okumayı öğrendi. Okullar açıldıktan sonra da her akşam birkaç sayfa okumayı sürdürdü. Bir gün din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenine "Okuyorum ama ne okuduğumu çoğu zaman anlamıyorum. Anlamını bilmeden okumamın bir değeri var mı?" diye sordu. Öğretmeni de ona ders kitabındaki şu metinleri gösterdi. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

- "İşte bu (Kur'an) da bizim indirdiğimiz mübarek bir öğüttür..." (Enbiya suresi 50. ayet)
- "Allah, kendi içinde uyumlu, gerçekleri tekrar tekrar dile getiren bir kitap olarak sözlerin en güzelini indirdi. Rablerinden korkanların onun etkisiyle tüyleri ürperir, sonra yine Allah'ı anmaya yönelerek bedenleri ve kalpleri huzura kavuşur..." (Zümer suresi 23. ayet)
- "Kim Kur'an-ı Kerim'den bir harf okursa onun için bir iyilik sevabı vardır. Her bir iyiliğin karşılığı da on sevaptır. Ben, elif lâm mîm bir harftir demiyorum; bilakis elif bir harftir, lâm bir harftir, mîm de bir harftir." (Tirmizi, "Fezailü'l-Kur'an", 16)

5.1. Öğretmenin gösterdiği metinlerde Kur'an okumanın aşağıdaki yönleri dile getirilmektedir. Tabloyu, her yönü anlatan ifadeyi metinlerden bularak doldurunuz. (8 puan)

Kur'an Okumanın Yönü	Metinlerdeki İfade
Okunan sözlerin Allah'a (cc) ait olması	.....
Kur'an'ın insana yol gösteren bir öğüt olması	.....
Okuyanın kalbinin huzur bulması	.....
Okumanın karşılıksız kalmaması	.....

5.2. Ayaz'ın öğretmenine sorduğu soruyu metinlerden yararlanarak cevaplayınız. (6 puan)

5.3. Kur'an okuyarak Rabbiyle bağ kuran Ayaz'ın bu bağı günlük davranışlarına ve insanlarla ilişkilerine nasıl yansıtabileceğini iki örnekle açıklayınız. (6 puan)

6. Doruk, bisikletiyle sitenin otoparkında hızla dönerken park hâlindeki bir arabanın yan aynasına çarpıp aynayı kırdı. Çevrede kimse olmadığını görünce hiçbir şey söylemeden oradan uzaklaştı. Ertesi sabah arabanın sahibi olan komşusu Nermin Hanım'ın kırık aynaya üzgün üzgün baktığını görünce vicdanı rahatsız oldu. O gece ellerini açıp şöyle dua etti:

"Allah'ım! Sen tövbe eden kullarının günahlarını bol bol bağışlayansın. Günahları, geriye hiçbir sorumluluk kalmayacak biçimde affedensin. Yaptığım hatadan ve sonra kaçıp saklanmamdan dolayı çok pişmanım. Beni bağışla. Bir daha hatamı gizlemeyeceğim; bana doğru olanı yapma cesareti ver."

Ertesi gün Doruk, Nermin Hanım'a gidip olanları anlattı ve özür diledi. Aynanın parasını biriktirdiği harçlıklarından ödedi, eksik kalan kısmı da babası tamamladı. (Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

Hz. Peygamber, Yüce Allah'ın şöyle buyurduğunu bildirmiştir: "… Bana dua eden yok mu, duasını kabul edeyim! Benden isteyen yok mu, ona (dilediğini) vereyim! Benden mağfiret isteyen yok mu, onu bağışlayayım!" (Buhari, "Deavât", 14)

6.1. Doruk, duasında Allah'ın (cc) esmayıhüsnasından iki isme anlamlarıyla işaret etmiştir. Bu iki ismi anlamlarıyla birlikte yazınız. Dua ederken Allah'a (cc) bu güzel isimlerle seslenmenin Doruk'a ne kazandırdığını açıklayınız. (8 puan)

6.2. Doruk'un vicdanının rahatsız olduğu andan sonra yaptıklarını tövbenin unsurları açısından değerlendiriniz. Hadisin, tövbe eden Doruk'a nasıl bir ümit verdiğini de açıklayınız. (9 puan)

6.3. Doruk'un yaşadıklarından hareketle tövbe ve duanın, insanın Allah (cc) ile bağına ve çevresindeki insanlarla ilişkilerine nasıl katkı sağladığını açıklayınız. (8 puan)

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE BECERİLER

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	DKAB.9.1.1. İnsanın yaratılışını ve özelliklerini ayetlerden hareketle müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
2	DKAB.9.1.1. İnsanın yaratılışını ve özelliklerini ayetlerden hareketle müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
3	DKAB.9.1.2. İnsanın doğruyu arayan bir varlık olarak bilgiye ulaşma yolları hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
4	DKAB.9.1.2. İnsanın doğruyu arayan bir varlık olarak bilgiye ulaşma yolları hakkında eleştirel düşünebilme	KB3.3. Eleştirel Düşünme
5	DKAB.9.1.3. Allah (cc) ile iletişimin ibadet ve dua ile sağlandığını yansıtabilme	KB2.15. Yansıtma
6	DKAB.9.1.3. Allah (cc) ile iletişimin ibadet ve dua ile sağlandığını yansıtabilme	KB2.15. Yansıtma

PUANLAMA TABLOSU						
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**TOPLAM**
15	*10*	*15*	*15*	*20*	*25*	***100***

Bu sınav, 2026-2027 eğitim öğretim yılı 1. dönem konu-soru dağılım tablosundaki 1. ortak yazılı **Senaryo 4** dağılımına göre, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 9. sınıf öğretim programı esas alınarak hazırlanmıştır. Bu kâğıt, aynı senaryonun 2. sürümüdür: öğrenme çıktıları, soru sayısı ve puanlar 1. sürümle aynı, sorular farklıdır. Hazırlayan: Murat Altun. Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının resmî yayını değildir; görseller Blender ile oluşturulmuştur.

ÇÖZÜMLER

1. **Doğru cevap (1.1):** Her aşama bir puandır (1+1+1+1+1+1).

- Topraktan yaratılma **(1 puan)**.
- Nutfe **(1 puan)**.
- Alaka **(1 puan)**.
- Bebek olarak hayat alanına çıkarılma, yani doğum **(1 puan)**.
- Güçlü çağa ulaşma (gençlik, olgunluk) **(1 puan)**.
- Yaşlılar hâline gelme, yani yaşlılık **(1 puan)**.

Aşamaların hepsi yazıldığı hâlde sırası bozulmuşsa toplam en fazla üç puan verilir. “Nutfe” yerine “meni, sperm”, “alaka” yerine “aşılanmış yumurta, embriyo” gibi doğru karşılıkların yazılması da kabul edilir. Ölümün ya da “belli bir vakte kadar yaşama”nın ayrıca yazılması yanlış sayılmaz ama puan almaz. Aşamaların bir kısmı doğru yazılmışsa her doğru aşama için puan verilir.

Örnek doğru cevap (1.1): Toprak → nutfe → alaka → bebek olarak dünyaya gelme (doğum) → güçlü çağa ulaşma → yaşlılık.

Yanlış cevap (1.1): Ayette geçmeyen evrelerin (ör. “okul çağı”, “emeklilik”) aşama olarak sıralanması ya da insanın tek seferde, aşamasız yaratıldığının yazılması yanlış kabul edilir. Bu tür ifadeler yalnızca ilgili aşamanın puanını kaybettirir; cevaptaki doğru aşamalar ayrıca puanlanır. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (1.2): Üç ölçütün her biri üç puandır (3+3+3).

- Bağ: Rıfat Bey’in kundaktaki bebeklikten güreş tuttuğu güçlü gençliğe, oradan bastonla yürüdüğü yaşlılığa uzanan hayatının ve yeni doğan torununun kızının bu yolun başında bulunmasının, ayetteki bebeklik, güçlü çağ ve yaşlılık evrelerine örnek olduğu; insan hayatının Allah’ın (cc) belirlediği bu evreler içinde ilerlediği açıklanmışsa **(3 puan)**.
- Birinci sonuç: İnsanın yaratılışının ve hayat evrelerinin kendiliğinden değil, Allah’ın (cc) kudreti ve koyduğu düzenle gerçekleştiği; insanın bu evreleri kendisinin seçmediği, gençlikteki gücün de geçici olduğu, yani insanın sınırlı bir varlık olduğu belirtilmişse **(3 puan)**.
- İkinci sonuç: Mülk suresinin 2. ayetine göre hayatın ve ölümün insanı denemek için yaratıldığı; ömrün belli bir vakitle sınırlı olduğu ve insanın bu sürede yaptıklarından sorumlu tutulacağı, bu yüzden ömrünü güzel işlerle (salih amellerle) değerlendirmesi gerektiği belirtilmişse **(3 puan)**.

Bir ölçütte yalnızca genel bir yargı yazılıp Rıfat Bey’in hayatıyla ya da ayetlerle ilişki kurulmamışsa o ölçüt için bir puan verilir. “Ayetin sonundaki ‘akıl yorarsınız’ ifadesi, insanın kendi yaratılışı ve hayat evreleri üzerinde düşünmesinin istendiğini gösterir.”, “İnsan, hayatın her evresinde Rabbine şükretmeli; yaşlılık da gençlik kadar değerli bir dönemdir.” gibi ayetlerle tutarlı başka sonuçlar da birinci ya da ikinci sonuç yerine kabul edilir.

Örnek doğru cevap (1.2): Rıfat Bey bir zamanlar kundakta bir bebekti, gençliğinde güçlü bir güreşçi oldu, şimdi ise bastonla yürüyen yaşlı bir insandır. Torununun kızı da bu yolun başındadır. Bu durum, insan hayatının ayette anlatılan bebeklik, güçlü çağ ve yaşlılık evreleri içinde ilerlediğini gösterir; ayette bildirildiği gibi bazı insanlar yaşlılığa ulaşmadan vefat eder. Buradan çıkardığım ilk sonuç şudur: İnsan kendiliğinden var olmamış, Allah’ın (cc) kudretiyle ve koyduğu düzene göre yaratılmıştır. Hiç kimse bu evreleri kendisi seçemez, gençlikteki güç de kalıcı değildir. İkinci sonucu Mülk suresinin 2. ayetinden çıkarıyorum: Hayat ve ölüm, insanın hangi işleri yapacağının denenmesi için yaratılmıştır. Ömür sınırlı olduğu için insan bu süreyi güzel işlerle değerlendirmelidir.

Yanlış cevap (1.2): İnsanın hayat evrelerinin tesadüfen gerçekleştiğinin, gençlikteki gücün hiç bitmeyeceğinin ya da yaşlılığın değersiz bir dönem olduğunun ileri sürülmesi yanlış kabul edilir. Bu tür ifadeler yalnızca ilgili ölçütün puanını kaybettirir; cevabın diğer ölçütleri karşılayan bölümleri ayrıca puanlanır. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

2. **Doğru cevap (2.1):** Her ayet için iki puan verilir (2+2+2).

- I. ayet: İnsanın öğrenebilen, bilgi edinebilen bir varlık olarak yaratıldığı; okuyup yazarak bilgisini kaydedebilmesi ve başkalarına aktarabilmesi (akıl ve ilim) **(2 puan)**.
- II. ayet: İnsanın irade sahibi olduğu; kendisine gösterilen doğru yolu seçip seçmemekte özgür olduğu, iyi ile kötü arasında tercih yapabildiği ve tercihinden sorumlu olduğu **(2 puan)**.
- III. ayet: İnsanın yalnızca bedenden ibaret olmayıp ruhu da olan, maddi ve manevi yönleri bulunan bir varlık olduğu; meleklerin ona saygıyla eğilmesinin insana verilen değeri ve saygınlığı gösterdiği **(2 puan)**.

Özelliğin tek kelimeyle (ör. “irade”) yazılması yeterlidir. III. ayet için yalnızca insanın çamurdan yaratıldığı yazılmışsa bir puan verilir.

Örnek doğru cevap (2.1): I. Öğrenme, bilgi edinme ve bilgisini yazıyla aktarabilme. II. İrade sahibi olma, iyi ile kötü arasında seçim yapabilme. III. Beden ve ruhtan oluşma, değerli ve saygın bir varlık olma.

Yanlış cevap (2.1): Özelliklerin ayetlerle karıştırılması (ör. I. ayete “irade”, II. ayete “ruh” yazılması) ya da ayetlerde dile getirilmeyen özelliklerin (ör. “insanın yeryüzüne halife kılınması”) yazılması yanlış kabul edilir. Bu durumda yalnızca ilgili ayetin puanı verilmez. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (2.2): İki özelliğin her biri iki puandır (2+2).

- Birinci özellik kunduzla karşılaştırılarak açıklanmışsa **(2 puan)**.
- İkinci özellik kunduzla karşılaştırılarak açıklanmışsa **(2 puan)**.

Kabul edilen özellikler: Öğrenme ve bilgiyi aktarma (insan öğrendiklerini aklıyla değerlendirir, yazıya geçirip sonraki kuşaklara aktarır ve yeni yöntemler geliştirir; kunduz barajını içgüdüsüyle, nesiller boyunca benzer biçimde kurar). İrade ve sorumluluk (insan yapacağı işi kendisi seçer, iyi ile kötü arasında tercih yapar ve tercihlerinden sorumlu tutulur; kunduz içgüdüsüne göre davranır, yaptıklarından sorumlu tutulmaz). Ruh ve manevi yön (insan Rabbini bilerek tanıyabilir, iradesiyle O’na kulluk eder ve ahlaki değerlere göre yaşar; kunduzun böyle bir sorumluluğu yoktur). Özellik yalnızca adıyla yazılıp kunduzla farkı açıklanmamışsa o özellik için bir puan verilir.

Örnek doğru cevap (2.2): Kunduz barajını kimseden öğrenmeden, içgüdüsüyle kurar ve nesiller boyunca hep benzer biçimde yapar. İnsan ise Allah’ın (cc) verdiği öğrenme yeteneğiyle bilgi edinir, bilgisini yazıya geçirip sonraki kuşaklara aktarır ve sürekli yeni yöntemler geliştirir. Ayrıca insan irade sahibidir; yapacağı işi kendisi seçer, iyi ile kötü arasında tercih yapar ve bu tercihlerinden sorumludur. Kunduz ise içgüdüsüne göre davranır ve yaptıklarından sorumlu tutulmaz.

Yanlış cevap (2.2): İnsan ile kunduz arasında hiçbir fark olmadığının söylenmesi ya da farkın yalnızca “insanın daha büyük olması”, “kunduzun suda yaşaması” gibi ayetlerle ilgisi olmayan yönlerle açıklanması yanlış kabul edilir. Bu tür bir fark yazılan özellik puan almaz; doğru açıklanan diğer özellik ayrıca puanlanır. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

3. **Doğru cevap (3.1):** Üç ölçüt sırasıyla iki, iki ve üç puandır (2+2+3).

- Duyular: Ela'nın Ay'ın şeklini, büyüyüp küçülmesini gece gece gözleriyle görerek ilk bilgileri duyularıyla elde ettiği; duyuların çevremizi algılamamızı sağlayan, bilgi edinmenin ilk kaynakları olduğu belirtilmişse **(2 puan)**.
- Akıl: Ela'nın duyularla edindiği bilgileri karşılaştırarak Ay'ın evrelerinin bir sırayı izlediğini fark ettiği; evrelerin her ay tekrarlanmasından ve tutulmaların hesaplanabilmesinden de yola çıkarak bu şaşmaz düzenin kendiliğinden oluşamayacağı, bir yaratıcısı olması gerektiği sonucuna akıl yürüterek (muhakeme ederek) ulaştığı belirtilmişse **(2 puan)**.
- Tefekkür: Tefekkürün derin düşünmek, var olan bir şeyin manasını anlamaya çalışmak olduğu; ayetlerde Güneş ile Ay'ın bir hesaba göre hareket ettiğinin ve göklerde ve yerde yaratılan varlıklarda büyük işaretler bulunduğunun bildirildiği; Ela'nın Ay'daki hesabı ve düzeni bir işaret olarak görüp üzerinde derin düşünmesinin tefekkür olduğu ilişkilendirilmişse **(3 puan)**.

Ela'nın evrelerin tekrarlandığını ve tutulmaların hesaplandığını başkalarından öğrenmesinin doğru haberden yararlanma olarak ayrıca belirtilmesi de doğrudur ama ek puan almaz. Tefekkür tanımlanıp ayetlerle ya da Ela'nın yaptıklarıyla ilişki kurulmamışsa bu ölçüt için bir puan verilir.

Örnek doğru cevap (3.1): Ela önce duyularını kullanmıştır. Ay'ın şeklinin günden güne değiştiğini gözleriyle görmüş ve bunu defterine kaydetmiştir. Duyular, çevremizdeki varlıkları algılamamızı sağlayan ilk bilgi kaynaklarıdır. Sonra aklını kullanmıştır. Gözlemlerini karşılaştırarak Ay'ın evrelerinin bir sırayı izlediğini fark etmiş, bu döngünün her ay tekrarlandığını ve tutulmaların bile önceden hesaplanabildiğini öğrenince bu şaşmaz düzenin kendiliğinden oluşamayacağı, bir yaratıcısı olması gerektiği sonucuna varmıştır. Ela'nın bu çabası bir tefekkürdür; çünkü tefekkür, var olan bir şeyin manasını anlamak için derin düşünmektir. Ayetlerde Güneş ile Ay'ın bir hesaba göre hareket ettiği ve göklerde ve yerde yaratılan varlıklarda büyük işaretler bulunduğu bildirilir. Ela da Ay'daki hesabı bir işaret olarak görmüş ve onun üzerinde düşünerek yaratıcının varlığına ulaşmıştır.

Yanlış cevap (3.1): Ela'nın sonuca yalnızca bir his ya da rüya yoluyla ulaştığının söylenmesi, duyular ile aklın işlevlerinin birbirine karıştırılması ya da tefekkürün "ezberlemek, bilgiyi tekrar etmek" gibi anlamlarla açıklanması yanlış kabul edilir. Bu tür ifadeler yalnızca ilgili ölçütün puanını kaybettirir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (3.2): Dört ölçütün her biri ikişer puandır (2+2+2+2).

- Ozan'ın yorumuna katılmanın doğru olmadığı; akıl ve gözlemin insanı evrendeki düzen ve yaratıcının varlığı gibi önemli sonuçlara ulaştırabileceği ama sınırlı olduğu, duyuların yanılabileceği ve aklın her şeyi bilecek güçte olmadığı belirtilmişse **(2 puan)**.
- Akıl ve gözlemin tek başına cevaplayamayacağı birinci soru yazılmışsa **(2 puan)**.
- İkinci soru yazılmışsa **(2 puan)**. Örnekler: "Ölümden sonra nasıl bir hayat başlayacak?", "İnsan niçin yaratıldı?", "Allah'a (cc) nasıl ve hangi vakitlerde ibadet edilmeli?", "Helal ve haram olan şeyler nelerdir?", "Melekler gibi görülemeyen varlıkların nitelikleri nedir?". Sorunun yerine konunun adının (ör. "ahiret hayatı") yazılması da kabul edilir.
- Bu soruların cevaplarının ancak Allah'ın (cc) vahiy yoluyla peygamberlerine bildirdikleriyle öğrenilebileceği; peygamberlerin bu bilgileri insanlara ulaştırıp nasıl yaşanacağını kendi hayatlarıyla gösterdiği; akıl ile vahyin birbirine karşı değil, birbirini tamamlayan bilgi yolları olduğu açıklanmışsa **(2 puan)**.

Örnek doğru cevap (3.2): Ozan'ın yorumuna katılmıyorum. Akıl ve gözlem çok değerlidir; Ela da onlar sayesinde Ay'daki düzeni fark edip bir yaratıcının var olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ancak duyular yanılabilir, akıl da her şeyi bilecek güçte değildir. Bilim ne kadar ilerlerse ilerlesin "Ölümden sonra nasıl bir hayat başlayacak?" ya da "Allah'a nasıl ve hangi vakitlerde ibadet etmeliyim?" sorularının cevabını

teleskopla ya da hesapla bulamayız. Bu bilgileri Allah (cc) vahiy yoluyla peygamberlerine bildirmiş, peygamberler de insanlara öğretip kendi hayatlarında uygulayarak göstermiştir. Bu yüzden insan hem aklına hem de vahyin rehberliğine ihtiyaç duyar. Akıl ve vahiy birbirini tamamlar.

Yanlış cevap (3.2): Ozan'ın yorumunun gerekçesiz doğru kabul edilmesi, aklın ve bilimin değersiz olduğunun ileri sürülmesi, örnek olarak akıl ve gözlemle cevaplanabilecek soruların (ör. "Ay kaç günde dolunay olur?", "Bir sonraki tutulma ne zaman olacak?") verilmesi ya da vahyin aklı devre dışı bıraktığının söylenmesi yanlış kabul edilir. Bu tür ifadeler yalnızca ilgili ölçütün puanını kaybettirir; cevabın diğer ölçütleri karşılayan bölümleri ayrıca puanlanır. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

4. **Doğru cevap (4.1):** Her uygun soru iki puandır (2+2+2). Bilginin kaynağını, aktaranın güvenilirliğini, doğrulanabilirliğini ve içeriğin tutarlılığını sorgulayan sorular kabul edilir. Örnekler:

- "Bu söz hangi hadis kitabında geçiyor, kaynağı (künyesi) verilmiş mi?" **(2 puan)**
- "Bu paylaşımı yapan hesap, dinî konularda güvenilir ve bilgili bir kaynak mı?" **(2 puan)**
- "Bu söz, güvenilir dinî kaynaklarla karşılaştırıldığında doğrulanabiliyor mu?" **(2 puan)**

"Bir mesajı birkaç kişiye göndermeye bu kadar büyük bir karşılık bağlanması Kur'an'ın ve Hz. Peygamber'in öğrettikleriyle uyumlu mu?", "Bu paylaşım hangi amaçla yapılmış olabilir?", "Çok beğenilmesi bu sözün doğru olduğunu gösterir mi?" gibi sorular da kabul edilir. Aynı anlama gelen iki soru tek soru sayılır.

Örnek doğru cevap (4.1): 1. Bu söz hangi hadis kitabında geçiyor, kaynağı belirtilmiş mi? 2. Paylaşımı yapan hesap dinî konularda güvenilir bir kaynak mı? 3. Bu söz, Kur'an'ın ve Hz. Peygamber'in öğrettikleriyle uyumlu mu ve güvenilir kaynaklardan doğrulanabiliyor mu?

Yanlış cevap (4.1): Sözün doğruluğuyla ilgisi olmayan sorular (ör. "Arka plandaki fotoğraf hangi camiye ait?", "Paylaşım hangi saatte yapılmış?"), yalnızca beğeni ya da paylaşım sayısını soran sorular (ör. "Paylaşımı kaç kişi beğenmiş?") ya da soru yerine yalnızca "kontrol ederim" gibi genel ifadeler yanlış kabul edilir. Bu durumda yalnızca o soru puan almaz; uygun yazılan diğer sorular ayrıca puanlanır. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (4.2): İki ölçüt sırasıyla iki ve üç puandır (2+3).

- Değerlendirme: Efe'nin görüşünün doğru olmadığı; bir sözün güzel görünmesinin ya da iyi niyetle paylaşılmasının onu hadis yapmadığı, bilginin değerinin kaynağının güvenilirliğine bağlı olduğu; üstelik sözün, bir mesajı göndermeye dinde dayanağı olmayan bir karşılık bağladığı belirtilmişse **(2 puan)**.
- Gerekçe: Dinî bilginin asıl kaynaklarının Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in sünneti olduğu; Hz. Peygamber'e ait olmayan bir sözü ona aitmiş gibi aktarmanın dinde olmayan bir şeyi dinin parçasıymış gibi göstermek olduğu; bu tür sözlerin insanları yanlış inanç ve uygulamalara (ör. işlerin yolunda gitmesini mesaj göndermeye bağlamaya) götürebileceği açıklanmışsa **(3 puan)**.

Örnek doğru cevap (4.2): Efe'nin görüşüne katılmıyorum. Bir sözün kulağa hoş gelmesi onu Hz. Peygamber'in sözü yapmaz; bir bilginin değeri, kaynağının güvenilir olmasına bağlıdır. Üstelik bu söz, bir mesajı yedi kişiye göndermeye dinde hiçbir dayanağı olmayan bir karşılık bağlıyor. Dinî bilginin asıl kaynakları Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in sünnetidir. Hz. Peygamber'in söylemediği bir sözü ona aitmiş gibi paylaşmak, dinde olmayan bir şeyi dinmiş gibi göstermek olur. Bu tür paylaşımlar insanları, işlerinin yolunda gitmesini bir mesaja bağlamak gibi yanlış inançlara sürükleyebilir.

Yanlış cevap (4.2): Dinî konularda kaynağın önemli olmadığının, çok paylaşılan bir sözün doğru kabul edilebileceğinin ya da iyi niyetle paylaşılan her sözün hadis sayılabileceğinin ileri sürülmesi yanlış kabul edilir. Bu tür ifadeler yalnızca ilgili ölçütün puanını kaybettirir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (4.3): Her uygun yol iki puandır (2+2).

- Birinci uygun yol yazılmışsa **(2 puan)**.
- İkinci uygun yol yazılmışsa **(2 puan)**.

Kabul edilen yollar: Diyanet İşleri Başkanlığının "Hadislerle İslam" gibi güvenilir hadis yayınlarına başvurmak; sözün künyesini (hadis kitabı, bölüm ve numara) araştırmak; din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenine ya da alanında uzman din görevlilerine (ör. müftülük) danışmak; TDV İslâm Ansiklopedisi gibi güvenilir ansiklopedilerden yararlanmak; bilgiyi birden fazla güvenilir kaynakla karşılaştırmak.

Örnek doğru cevap (4.3): Önce Diyanet İşleri Başkanlığının "Hadislerle İslam" adlı eserinde bu sözü arardım. Ardından din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenime danışır, sözün hangi hadis kitabında geçtiğini birlikte araştırırdık.

Yanlış cevap (4.3): Sözü başka bir sosyal medya hesabında aramak, paylaşımın altındaki yorumlara bakmak, en çok paylaşılan biçimini doğru kabul etmek ya da sözü paylaşan kişinin kendi açıklamasıyla yetinmek gibi güvenilirliği sorgulanmamış yollar yanlış kabul edilir. Bu durumda yalnızca o yol puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

5. **Doğru cevap (5.1):** Her doğru ifade iki puandır (2+2+2+2).

- Okunan sözlerin Allah'a (cc) ait olması: "bizim indirdiğimiz" (Enbiya 50) ya da "Allah, … sözlerin en güzelini indirdi." (Zümer 23) **(2 puan)**
- Kur'an'ın insana yol gösteren bir öğüt olması: "mübarek bir öğüttür" ya da "gerçekleri tekrar tekrar dile getiren bir kitap" **(2 puan)**
- Okuyanın kalbinin huzur bulması: "Allah'ı anmaya yönelerek bedenleri ve kalpleri huzura kavuşur" **(2 puan)**
- Okumanın karşılıksız kalmaması: "Kim Kur'an-ı Kerim'den bir harf okursa onun için bir iyilik sevabı vardır." ya da "Her bir iyiliğin karşılığı da on sevaptır." **(2 puan)**

İfadenin anlamı bozulmadan kısaltılarak ya da kendi cümleleriyle yazılması da kabul edilir. Aynı ifade iki satıra yazılmışsa yalnızca uygun olduğu satır için puan verilir.

Örnek doğru cevap (5.1): Sözlerin Allah'a ait olması: "İşte bu (Kur'an) da bizim indirdiğimiz…" Öğüt olması: "mübarek bir öğüttür." Huzur: "bedenleri ve kalpleri huzura kavuşur." Karşılıksız kalmama: "Kim Kur'an-ı Kerim'den bir harf okursa onun için bir iyilik sevabı vardır."

Yanlış cevap (5.1): İfadelerin satırlarla yanlış eşleştirilmesi (ör. huzur satırına "bir harf okursa onun için bir iyilik sevabı vardır" yazılması) ya da metinlerde yer almayan ifadelerin yazılması yanlış kabul edilir. Bu durumda yalnızca o satır puan almaz. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (5.2): İki ölçütün her biri üçer puandır (3+3).

- Okumanın değeri: Kur'an'ın Allah'ın (cc) sözü (kelamı) olduğu, bu yüzden onu okumanın Allah (cc) ile iletişim kurmak ve bir ibadet olduğu; hadise göre okunan her harf için iyilik sevabı bulunduğu, dolayısıyla Ayaz'ın anlamını bilmeden okumasının da değerli olduğu ve okumayı bırakmaması gerektiği açıklanmışsa **(3 puan)**.

- Anlamaya çalışma: Kur'an'ın bir öğüt olduğu ve gerçekleri tekrar tekrar dile getirdiği; bu öğütten yararlanabilmesi, okuduklarını hayatına yansıtabilmesi ve kalbinin huzur bulması için Ayaz'ın anlamını da öğrenmeye çalışması gerektiği; bunun için meal ve tefsirlerden yararlanabileceği ya da öğretmenine danışabileceği belirtilmişse **(3 puan)**.

Örnek doğru cevap (5.2): Evet, değeri vardır. Kur'an Allah'ın (cc) sözüdür; onu okuyan kişi Rabbinin sözlerini okuyarak O'nunla bağ kurar. Hz. Peygamber de okunan her harf için iyilik sevabı olduğunu bildirmiştir. Bu yüzden Ayaz okumayı bırakmamalıdır. Ancak Kur'an, insana yol gösteren bir öğüttür ve gerçekleri tekrar tekrar dile getirir. Ayaz bu öğütten yararlanmak, okuduklarını hayatına yansıtmak ve kalbinin huzur bulması için okuduğu sayfaların mealini de okumalı, anlamadığı yerleri öğretmenine sormalıdır.

Yanlış cevap (5.2): Anlamı bilinmeden okumanın hiçbir değeri olmadığının ya da Kur'an'ın anlamını öğrenmeye hiç gerek olmadığının ileri sürülmesi yanlış kabul edilir. Bu tür ifadeler yalnızca ilgili ölçütün puanını kaybettirir; cevabın diğer ölçütü karşılayan bölümü ayrıca puanlanır. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (5.3): Üç ölçütün her biri ikişer puandır (2+2+2).

- İnsanın Allah (cc) ile olan bağının insanlarla ilişkisine yansıdığı; Kur'an'dan alınan öğütlerin ve kulluktaki samimiyetin insanın ahlakını güzelleştirdiği, onu kötülüklerden sakındırdığı belirtilmişse **(2 puan)**.
- Birinci örnek davranış uygun biçimde açıklanmışsa **(2 puan)**.
- İkinci örnek davranış uygun biçimde açıklanmışsa **(2 puan)**. Örnekler: Dürüst olmak ve yalan söylememek; anne babaya iyi davranmak; insanlara karşı adil ve saygılı olmak; büyüklere saygı göstermek; ihtiyaç sahiplerine yardım etmek; sözünde durmak; derslerini ve sorumluluklarını en güzel şekilde yapmaya çalışmak.

Örnek yalnızca adıyla yazılıp Ayaz'ın Kur'an okuyarak kurduğu bağla ilişkilendirilmemişse o örnek için bir puan verilir.

Örnek doğru cevap (5.3): Kur'an okuyarak Rabbiyle bağ kuran Ayaz, okuduğu öğütleri hayatına da taşır; Rabbine yakınlık duyan insan kötülüklerden sakınır ve ahlakını güzelleştirmeye çalışır. Örneğin Ayaz, Kur'an'da doğru sözlü olmanın öğütlendiğini bildiği için arkadaşlarına yalan söylemez, sözünü tutar. Ayrıca anne babasına karşı saygılı davranır, evdeki işlerde onlara yardım eder ve kardeşine karşı sabırlı olur.

Yanlış cevap (5.3): Kur'an okumanın insanın davranışlarına ve ilişkilerine hiçbir etkisi olmadığının söylenmesi ya da Kur'an okumakla ilişkisi kurulmadan yalnızca genel davranışların sıralanması yanlış kabul edilir. İlişki kurulmadan sıralanan uygun davranışlar, yalnızca örnek ölçütlerinden bir puan alır. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

6. **Doğru cevap (6.1):** Üç ölçüt sırasıyla iki, iki ve dört puandır (2+2+4).

- Gaffar: Bağışlaması kendinden ve sonsuz olan, tövbe eden kullarının günahlarını bol bol bağışlayan anlamındaki ismin yazılması **(2 puan)**.
- Afüv: "Hiçbir sorumluluk kalmayacak biçimde günahları affeden" anlamındaki ismin yazılması **(2 puan)**.
- Kur'an-ı Kerim'de Allah'a (cc) güzel isimleriyle dua edilmesinin istendiği; Doruk'un içinde bulunduğu duruma uygun isimleri anarak hem Allah'ı (cc) yücelttiği hem de bu isimlerin anlamına uygun olarak bağışlanma dilediği; bunun duasını bilinçli ve samimi kıldığı, Allah'ın (cc) affına güvenerek ümit ve

huzur bulmasını sağladığı açıklanmışsa **(4 puan)**.

İsim yazılıp anlamı verilmemişse ya da anlamı verilip isim yazılmamışsa o isim için bir puan verilir. Gaffar yerine, duadaki "tövbe eden kullarının" ifadesinden hareketle Tevvab isminin "tövbeleri çok kabul eden" anlamıyla yazılması da kabul edilir; ancak toplam en fazla iki isim puanlanır.

Örnek doğru cevap (6.1): Doruk'un duasında "tövbe eden kullarının günahlarını bol bol bağışlayan" anlamına gelen Gaffar ve "hiçbir sorumluluk kalmayacak biçimde günahları affeden" anlamına gelen Afüv isimlerine işaret edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de Allah'a (cc) güzel isimleriyle dua edilmesi istenir. Doruk, hatasından pişman olduğu için bu duruma uygun isimleri anarak hem Allah'ı (cc) yüceltmiş hem de O'ndan bu isimlerin anlamına uygun olarak bağışlanma dilemiştir. Böylece duası daha bilinçli ve samimi olmuş, Allah'ın (cc) affına güvenerek ümit ve huzur bulmuştur.

Yanlış cevap (6.1): Duada işaret edilmeyen isimlerin (ör. Settar) yazılması, isimlerin anlamlarının karıştırılması (ör. Afüv'ün "dualara karşılık veren" diye açıklanması) ya da esmayıhüsnayla dua etmenin hiçbir anlamı olmadığının ileri sürülmesi yanlış kabul edilir. Bu tür ifadeler yalnızca ilgili ölçütün puanını kaybettirir; isim doğru yazılıp anlamı karıştırılmışsa o isim için bir puan verilir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (6.2): Dört ölçüt sırasıyla iki, iki, iki ve üç puandır (2+2+2+3).

- Pişmanlık: Tövbenin, yapılan hatadan pişman olmak olduğu; Doruk'un vicdanı rahatsız olunca hem aynayı kırmasından hem de bunu gizlemesinden pişmanlık duyduğu belirtilmişse **(2 puan)**.
- Allah'a (cc) yönelme ve bağışlanma dileme (istiğfar): Doruk'un ellerini açıp samimiyetle Allah'a (cc) yöneldiği ve O'ndan bağışlanma dilediği belirtilmişse **(2 puan)**.
- Hatayı terk etme ve bir daha yapmamaya karar verme: Doruk'un "Bir daha hatamı gizlemeyeceğim" diyerek hatasını tekrarlamamaya karar verdiği ve Allah'tan (cc) doğru olanı yapma cesareti istediği belirtilmişse **(2 puan)**.
- Hatayı telafi etme ve hadisle ilişkilendirme: Doruk'un komşusuna gerçeği söyleyip özür dilemesinin ve aynanın parasını ödemesinin, başkasına zarar verildiğinde tövbenin sözle sınırlı kalmayıp hatayı telafi etmeyi, zararı gidermeyi de gerektirdiğini (kul hakkı) gösterdiği; hadiste Allah'ın (cc) kendisinden mağfiret isteyeni bağışlayacağını bildirmesinin samimi tövbe eden Doruk'a ümit verdiği açıklanmışsa **(3 puan)**.

Son ölçütte iki yönden yalnızca biri açıklanmışsa iki puan verilir.

Örnek doğru cevap (6.2): Tövbe, insanın yaptığı hatadan pişman olup bir daha yapmamaya karar vermesidir. Doruk, vicdanı rahatsız olunca hem aynayı kırmasından hem de kaçıp saklanmasından pişman olmuştur. Ellerini açıp samimiyetle Allah'a (cc) yönelmiş ve bağışlanma dilemiştir. "Bir daha hatamı gizlemeyeceğim" diyerek hatasını tekrarlamamaya karar vermiş, Rabbinden doğru olanı yapma cesareti istemiştir. Doruk yalnızca dua etmekle de kalmamış; komşusuna gerçeği söylemiş, özür dilemiş ve verdiği zararı ödemiştir. Başkasının hakkına dokunulduğunda tövbe, hatayı telafi etmeyi de gerektirir. Hadiste Yüce Allah'ın kendisinden mağfiret isteyeni bağışlayacağını bildirmesi, samimiyetle tövbe eden Doruk'a affedileceği ümidini verir.

Yanlış cevap (6.2): Tövbenin yalnızca "tövbe ettim" demekten ibaret olduğunun, başkasına verilen zararı gidermenin tövbeyle ilgisi bulunmadığının ya da hatası görülmediği için Doruk'un tövbe etmesine gerek olmadığının ileri sürülmesi yanlış kabul edilir. Bu tür ifadeler yalnızca ilgili ölçütün puanını kaybettirir; cevabın diğer ölçütleri karşılayan bölümleri ayrıca puanlanır. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

Doğru cevap (6.3): İki ölçütün her biri dörder puandır (4+4).

- Allah (cc) ile bağa katkısı: Tövbenin Allah'a (cc) dönüş olduğu ve insanın yaratılışındaki safiyete dönmesi için bir fırsat sunduğu; dua ve tövbeyle Doruk'un Rabbiyle bağını yenilediği, O'nun affına güvenerek vicdan huzuruna ve ümide kavuştuğu açıklanmışsa **(4 puan)**.
- İnsanlarla ilişkilere katkısı: Allah (cc) ile kurulan bağın insanlarla ilişkilere yansıdığı; Doruk'un gerçeği söyleyip zararı ödeyerek komşusunun güvenini kazandığı, dürüstlük ve sorumluluk bilinci geliştirdiği, bundan sonra hatalarını gizlemek yerine üstlenebileceği açıklanmışsa **(4 puan)**.

Bir ölçütte katkı yalnızca adıyla (ör. "huzur verir", "ilişkileri düzeltir") yazılıp Doruk'un yaşadıklarıyla açıklanmamışsa o ölçüt için iki puan verilir.

Örnek doğru cevap (6.3): Tövbe, Allah'a (cc) dönüştür ve insanın yaratılışındaki temizliğe yeniden kavuşması için bir fırsattır. Doruk, dua ve tövbeyle Rabbine yönelerek O'nunla bağını yenilemiş; Allah'ın (cc) affına güvendiği için vicdanı rahatlamış, içi huzur bulmuştur. Allah (cc) ile kurulan bu bağ, Doruk'un insanlarla ilişkilerine de yansımıştır. Gerçeği söyleyip zararı ödediği için komşusu Nermin Hanım'ın güvenini kazanmıştır. Bu olaydan sonra Doruk, hatalarını gizlemek yerine üstlenen, dürüst ve sorumlu bir insan olmaya daha çok özen gösterecektir.

Yanlış cevap (6.3): Tövbenin yalnızca Allah (cc) ile kul arasında kalıp insan ilişkilerine hiçbir etkisi olmadığının, dua ettikten sonra komşudan özür dilemeye ve zararı ödemeye gerek kalmadığının ya da tövbenin insana yalnızca ceza korkusu verdiğinin ileri sürülmesi yanlış kabul edilir. Bu tür ifadeler yalnızca ilgili ölçütün puanını kaybettirir. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.